

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-394-4-45>

Тимченко Тетяна, кандидат мистецтвознавства, завідувач кафедри техніки та реставрації творів мистецтва НАОМА

Реставраційна освіта в Україні: шляхи вдосконалення

Ключові слова: реставрація пам'яток культури, консерватор-реставратор, вища освіта, INP, Україна.

Tetiana Tymchenko, PhD in Arts, Associate Professor, Head of Department of Technique and Restoration of Art Works, NAFAA Kyiv, Ukraine

Restoration education in Ukraine: ways to improve

Abstract. The report analyses the changes that have taken place in the system of higher education of conservators-restorers in the leading countries of the world in recent decades. The modern principles of training students in the field of restoration are shown on the example of INP (France). It is proposed to start the process of updating the educational programmes of Ukraine in accordance with modern world standards.

Key words: restoration of cultural monuments, conservator-restorer, higher education, INP, Ukraine.

Ідея підготовки консерваторів-реставраторів як специфічних фахівців обговорювалася довгий час, та лише після другої світової війни були створені відповідні кафедри у вищих навчальних закладах образотворчого мистецтва. Загалом освітні програми, що складалися десятиріччями, задовольняли потреби суспільства.

Однак нинішній рівень задач і вимог до консерваторів-реставраторів у розвинених країнах світу сприяв кардинальному перегляду принципів підготовки майбутніх фахівців, не лише навчання новим методикам: на перший план висунутий принцип виховання у студентів глибокого розуміння тих процесів, які відбуваються у структурі пам'ятки протягом її існування. Дипломований фахівець здатен пояснити з точки зору фізико-хімічних процесів, як саме вплине той чи інший реставраційний матеріал чи певна методика на конкретну пам'ятку, яким є прогнозований результат і наскільки він забезпечить існування даної пам'ятки у майбутньому. Студенти вивчають лише ті дисципліни, які їм дійсно знадобляться у їхній професійній кар'єрі. Окрім традиційних (техніки та технології пам'яток за обраною спеціалізацією, теорія та практика реставрації), у значно більшому обсязі викладається хімія, прищеплюються навички роботи з сучасними приладами під час досліджень пам'яток, вміння працювати у команді та способи налагоджувати контакти із замовниками у правовому полі власної держави. Велике значення має проходження практики в іншій установі (музейній чи приватній реставраційній майстерні) своєї країни, а також за кордоном; приміром, в Національному інституті спадщини (INP) практика у французькому закладі триває

Section 2. Methods of teaching specialised disciplines in higher art education institutions and problems of contemporary art education

з місяці, а за кордоном – 6. Вступні іспити до таких навчальних закладів є доволі складними, тому поширеним є отримання реставраційної освіти як другої. Більшість викладачів, що ведуть заняття з практичної реставрації, є реставраторами провідних музеїв Парижу; вчені та почесні звання не мають значення, головне – досвід та репутація фахівця. Студенти старших курсів беруть участь у щорічних зібраннях Асоціації реставраторів Франції, долучаючись до професійного середовища.

Ситуація з реставраційною освітою в Україні є дуже складною. Наші кафедри реставрації фактично кинуті напризволяще, проблеми матеріалів та устаткування вирішуються власними силами та ініціативою працівників. Негативним фактором також є відсутність: координації з провідними державними реставраційними установами; системи післядипломної освіти у вигляді воркшопів та колективних стажувань; інформаційних видань; власних керівних документів з реставраційної етики та стандартів практики. Скорочення бюджетних пропозицій для освітньо-наукових програм влітку 2023 р. призвело до того, що для підготовки магістрів-реставраторів скульптури та творів декоративно-ужиткового мистецтва НАОМА не було надано жодного місця, а ця програма – єдина в Україні. Те, що держава не розуміє важливості професії реставратора, особливо під час війни, неминуче позначиться на загальному рівні охорони пам'яток. На моє глибоке переконання, слід уже зараз думати про оптимізацію вищої освіти реставраторів та про перехід на якісно новий рівень галузі реставрації пам'яток культури.

